

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ: РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ МИСТЕЦЬКИХ ПРОЄКТІВ У МІЖНАРОДНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ ТА КУЛЬТУРНІЙ ПІДТРИМЦІ

У статті розглянуто поняття культурної дипломатії та значущість сучасної зовнішньої політики України в умовах війни з російськими агресорами. Акцентовано увагу на важливості транслявання наративів української ідентичності та боротьби за свободу.

Ключові слова: культурна дипломатія, міжнародне співробітництво, культурна підтримка, мистецькі проєкти, Україна.

The article examines the concept of cultural diplomacy and the significance of Ukraine's contemporary foreign policy in the context of the war with Russian aggressors. Particular attention is paid to the importance of conveying narratives of Ukrainian identity and the struggle for freedom.

Keywords: cultural diplomacy, international cooperation, cultural support, art projects, Ukraine.

В реаліях глобалізації ХХІ століття, а для України, яка з 2014 року перебуває в умовах російської агресії, з 2022 року – повномасштабної війни, роль культурної політики у міжнародному співробітництві набула особливого значення. Мистецькі проєкти стали засобом культурного самовираження та формою протидії дезінформації та інструментом зміцнення міжнародної підтримки нашої держави.

За визначенням українських науковців І.Б. Матяш, В.М. Матвієнка: «Зовнішня культурна політика – це комплекс заходів, які держава розробляє та здійснює на міжнародному рівні для популяризування національної мови й культури за кордоном і задля створення сприятливої зовнішньої політичної кон'юнктури, що дає змогу ефективно реалізовувати зовнішню політику» [3, с. 7–8].

На їхню думку зовнішня політика має три взаємопов'язані цілі:

- поширення позитивного іміджу країни на міжнародній арені, де культурні цінності та зв'язки слугують важливим інструментом для досягнення цієї мети;

- створення умов, що сприяють успішному виконанню політичних, дипломатичних, економічних та інформаційних завдань держави на міжнародному рівні;

- формування партнерства з іншими країнами на засадах рівноправності та взаємної вигоди в різних сферах діяльності [3].

Публічна дипломатія є складовою частиною політики м'якої сили, концепцію якої розробив американський політолог Джозеф Най. Згідно з його поглядами, м'яка сила – це здатність держави впливати на вподобання інших країн через три основні елементи: культуру, політичні

цінності та зовнішню політику. Публічна і культурна дипломатія спрямовані на передачу цих аспектів іншим державам [3].

До ключових праць із проблематики культурної дипломатії серед іноземних науковців належать дослідження американських учених – Antony Blinken (Е. Блінкен), Kenneth L. Adelman (К.Л. Адельман), James Critchlow (Дж. Крічлоу), J. Duffey (Дж. Даффі), Nicholas Cull (Н. Каллу).

В українському науковому середовищі питання культурної дипломатії, зокрема в контексті теорії міжнародних відносин, розробляють такі дослідники як Сергій Гуцал, Оксана Зернецька, Олексій Литвиненко, Михайло Ожеван, Олександр Кучмій, Юлія Константинова, Андрій Луценко, Ірина Місюк, Наталія Мусієнко, Ольга Розумна, Тетяна Пересунько, Ірина Піскорська, Оксана Потехіна, Марія Процюк, Георгій Почепцов, Ірина Сухорольська, Євген Макаренко, Олена Тищенко-Тишковець, Наталія Сербіна, Ярослав Турчин та інші.

З нашої точки зору, більшість наукових робіт концентрується на загальних стратегіях культурної дипломатії. Недостатньо вивченими залишаються мистецькі проєкти та їх вплив на міжнародне співробітництво й культурну підтримку країни, саме під час війни. Але за останні роки культурні діячі, митці, артисти зробили величезний внесок для розширення та пізнаваності української ідентичності і культурної дипломатії.

Генеральний директор Українського інституту Володимир Шейко підкреслив, що «24 лютого мільйони людей у світі раптом відкрили для себе найбільшу в Європі державу Україну, а досі вони про неї нічого не знали» [1]. Події кардинально змінили українську культурну дипломатію, і цей процес триває. За підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України (МКІП) вдалося втілити понад 100 проєктів і виставок для світової аудиторії, присвячених війні в Україні, а також організувати понад 500 зустрічей з українськими та міжнародними партнерами [1].

Такими прикладами є проєкт зроблений у грудні 2022 року зусиллями креативної агенції Saatchi & Saatchi Ukraine, МЗС України, ГО BRAND UKRAINE та Фонду Олени Зеленської з'явилася нова інтерпретація «Щедрика». Залишивши незмінною відому мелодію Миколи Леонтовича, творці додали слова, що передають воєнні події та емоції українців. Англійською мовою пісню виконав Тарас Тополя разом із хором імені Григорія Верьовки та дитячим ансамблем «Зернятко». Музичний твір пролунав на 22 радіостанціях у 11 країнах. Концепція була простою: кожен, хто через Shazam упізнає пісню, отримає можливість зробити внесок на допомогу українським дітям [4].

Документальний фільм «20 днів у Маріуполі» Мстислава Чернова – стрічка, яка висвітлює перші двадцять днів повномасштабного вторгнення росії в Україну, знята командою Associated Press в окупованому Маріуполі. Фільм отримав світову прем'єру на фестивалі «Sundance» у 2023 році, де здобув приз глядацьких симпатій. У 2024 році він став першим українським шедевром, що здобув «Оскар» за найкращий документальний

фільм.

Виступи гуртів DakhaBrakha, ONUKA, Океан Ельзи за кордоном поєднують культурну місію з фандрайзингом для ЗСУ. Літературні переклади творів Сергія Жадана, Оксани Забужко, Софії Андрухович відкривають західним читачам українську перспективу, формуючи нові культурні мости.

На наші глибокі переконання, українська діаспора стала однією із ключових складових розвитку культурної дипломатії. Українці, які через війну опинилися за кордоном, стали своєрідними культурними амбасадорами. Вони беруть участь у фестивалях, виставках і дискусійних платформах, демонструючи світові неповторність української культури. Це відкриває Україні нові шляхи до міжнародної взаємодії, сприяє культурним обмінам і налагодженню партнерських відносин.

Отже, все це в сукупності виконує для нас подвійну функцію, а саме, створення позитивного образу України (репрезентативну), зміцнення міжнародної солідарності (мобілізаційну).

Безперечним є факт того, що українські культурно-мистецькі проєкти впливають на міжнародні відносини не менше, ніж офіційні політичні інститути та яскраво доводять, що культура може бути потужним інструментом дипломатії. Мова мистецтва є мовою, яка доносить сенси, глибину, а також є зрозумілою для аудиторій у різних країнах.

Подальші дослідження з теми української культурної дипломатії в умовах глобалізації та війни можуть бути спрямовані на порівняння ефективності державних та незалежних культурних ініціатив, аналіз впливу цифрових форматів та опрацювання довготривалих наслідків культурної дипломатії для іміджу України у світі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бортняк К. Володимир Шейко: «За кордоном хочуть бачити мистецтво, яке швидко рефлексує досвід війни». Український тиждень. 28 грудня 2022. URL: <https://tyzhden.ua/volodymyr-shejko-za-kordonom-khochut-bachyty-mystetstvo-i-ake-shvydko-refleksuiє-dosvid-vijny/>
2. Культурна дипломатія в часи невизначеності: як відбувся Міжнародний форум культурної дипломатії. The Ukrainians. URL: <https://theukrainians.org/kulturna-dyplomatiia/>
3. Культурна дипломатія: навч. посібник / за заг. ред. ; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: ДП «ГДП», 2021. 252 с.
4. Луценко А. В., Піскорська Г. А. «М'яка сила» в сучасній геополітиці: монографія. Київ, 2011. 216 с.
5. Маргарита Юхименко «Чому потрібна та як реалізовується українська культурна дипломатія» (2024) URL: <https://svidomi.in.ua/page/chomu-potribna-ta-iak-realizovuietsia-ukrainska-kulturna-dyplomatiia>

професорка Л.І. Лимаренко